

اولویت‌های شغلی و تحصیلی در میان دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

Career and Educational Preferences among Medical Students of the Mashhad University of Medical Sciences

Vahid Roshanravan,
Seyed Isaac Hashemyوحید روشن‌روان^۱، دکتر سید اسحاق هاشمی^۲^۱ دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران
^۲ گروه بیوشیمی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایرانSeyed Isaac Hashemy, MD, PhD
E-mail: hashemyi@mums.ac.irنویسنده مسئول:
دکتر سید اسحاق هاشمی
استادیار بیوشیمی بالینی، گروه بیوشیمی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

ABSTRACT

Background: Achieving the highest goals of public health needs to establish precise planning for provision of appropriate career platform for medical students, persuasion of graduates to work in public health system and recognition of weak points within the system. This study aimed to identify educational and career goals and preferences of medical students and effective factors on them.

Methods: The study included entering medical students of 2005 to 2013, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran. The questionnaire was made up of demographic characteristics and questions about educational and career goals. Impact of demographic characteristics on the responses was also statistically analyzed.

Results: In this survey, among the target group of 256 students, 100 students (39.1%) responded to the questionnaires. Of these, 64% were men. Mean \pm SD age of respondents was 22.6 ± 2.4 years. Most respondents (94%) expressed that they are inclined to higher levels of education after medical doctorate (MD). Among different specialties, cardiology (13%) and dermatology (11%) were the most popular fields. 10% of respondents also intended to study medical PhDs, of them genetics and biochemistry were more popular. While in the non-clinical courses, interest in a certain specialty constituted the main motivation, in clinical courses, higher income was the main motivation ($P = 0.03$).

Conclusion: Increasing the efficiency of medical education, effective guidance during academic education and providing medical graduates with appropriate career platform necessitates recognition of medical student's interests and goals. Hence, investigation of these variables in other parts of Iran with larger sample sizes and also provision of suitable infrastructure for the future career of medical students seems to be inevitable.

Keywords: Career Choice; Iran; Medical Education; Medical Students; Private Practice

چکیده

پیش‌زمینه: رسیدن به اهداف عالی سلامت نیازمند برنامه‌ریزی صحیح در تأمین بسترهای شغلی مناسب برای دانشجویان پزشکی، ایجاد جاذبه برای فعالیت فارغ‌التحصیلان در نظام سلامت کشور و شناسایی نقاط ضعف سیستم سلامت می‌باشد. یکی از راهکارها شناخت دغدغه‌ها، علایق و اهداف شغلی و تحصیلی دانشجویان پزشکی است که در این مطالعه بررسی شده است.

روش‌ها: این مطالعه بر روی دانشجویان ورودی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد. افراد مورد مطالعه به پرسش‌نامه‌ای شامل خصوصیات دموگرافیک و سؤالاتی در مورد اهداف شغلی و تحصیلی پاسخ دادند. تأثیر خصوصیات فردی بر پاسخ‌ها نیز مورد تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: در این بررسی، از میان ۲۵۶ دانشجوی گروه هدف، ۱۰۰ نفر (۳۹/۱٪) به پرسش‌نامه پاسخ دادند. از این میان، ۶۴٪ مرد بودند. میانگین سن پاسخ‌دهندگان $22/6 \pm 2/4$ سال بود. بیشتر پاسخ‌دهندگان (۹۴٪) اعلام کردند پس از کسب مدرک عمومی، تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر دارند. در میان رشته‌های تخصصی، قلب و عروق (۱۳٪) و پوست (۱۱٪) بیشترین محبوبیت را داشتند. ۱۰٪ از پاسخ‌دهندگان نیز تمایل به کسب دکترای تخصصی داشتند که ژنتیک و بیوشیمی (۲٪) از محبوبیت بیشتری برخوردار بودند. در حالیکه در مقاطع غیربالینی، علاقه (۳۸/۹٪) مهم‌ترین انگیزه انتخاب رشته تخصصی را تشکیل می‌داد؛ در مقاطع بالینی، کسب درآمد بیشتر (۴۸/۴٪) مهم‌ترین انگیزه بود ($P = 0/03$). اکثریت افراد (۵۲٪) کار در مطب خصوصی را ترجیح دادند. بین مقطع تحصیلی با کار در بخش خصوصی و پژوهش بعد از تحصیل ارتباط معناداری وجود داشت ($P = 0/04$).

نتیجه‌گیری: افزایش بازدهی آموزش پزشکی کشور، هدایت مؤثر در طول دوران تحصیل و فراهم آوردن بستر حرفه‌ای مناسب برای فعالیت فارغ‌التحصیلان مستلزم شناسایی علایق و اهداف دانشجویان پزشکی است. لذا، بررسی علایق تحصیلی و شغلی دانشجویان پزشکی در سایر نقاط کشور و با حجم نمونه بالاتر، و ایجاد زیرساخت مناسب برای آینده شغلی این قشر ضروری به نظر می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: اولویت شغلی؛ ایران؛ آموزش پزشکی؛ دانشجویان پزشکی؛ بخش خصوصی

مقدمه

سالانه حدود ۳۵۰۰ دانشجوی پزشکی از ۴۸ دانشگاه علوم پزشکی ایران فارغ‌التحصیل می‌شوند.^۱ به علاوه از حدود دو سال پیش با شروع پذیرش در واحدهای بین المللی دانشگاه‌های پزشکی حدود ۱۲۰۰ نفر به این ظرفیت افزوده شده است.^۲ از این رو، بازار کار و امکان ادامه تحصیل مخصوصاً در شهرهای بزرگ دچار محدودیت و تغییرات اساسی شده است. به طوری که در پژوهش‌های انجام شده در کشورمان، مشخص شده است که کمتر از یک چهارم از دانشجویان پزشکی تمایل به ارائه خدمات سلامت به صورت پزشک عمومی دارند،^۳ و از سوی دیگر تعداد قابل توجهی از آنها تمایل به مهاجرت از کشور را دارند.^۴ از سوی دیگر، زمینه‌های تحصیلی پیش رو فارغ‌التحصیلان گسترده‌تر شده است و با افزایش ظرفیت پذیرش دانشجوی دستگیری تخصص امکان ادامه تحصیل ۲۵۰۰ نفر در ۲۷ رشته تخصصی در ۳۵ دانشگاه علوم پزشکی کشور فراهم شده است.^۵ این مسأله نیز به نوعی منجر به تحدید بازار کار متخصصان شده است. بنابراین به نظر می‌رسد برای رسیدن به اهداف عالی سلامت نیاز به برنامه‌ریزی صحیح در فراهم آوردن بسترهای شغلی مناسب برای پزشکان، ایجاد جاذبه برای فعالیت فارغ‌التحصیلان در نظام سلامت کشور و شناسایی نقاط ضعف سیستم سلامت باشد. یکی از عواملی که به این برنامه‌ریزی کمک می‌کند شناخت دغدغه‌ها، علایق و اهداف شغلی و تحصیلی دانشجویان پزشکی است. در این مطالعه اهداف و اولویت‌های شغلی و تحصیلی دانشجویان پزشکی و عوامل مؤثر بر آنها بررسی شده است.

روش‌ها

این مطالعه بر روی دانشجویان ورودی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شد. افراد مورد مطالعه به پرسش‌نامه‌ای شامل خصوصیات دموگرافیک و سؤالاتی در مورد اهداف شغلی و تحصیلی خود پاسخ گفتند. سؤالات شامل موارد زیر بود: ۱. آیا بعد از فارغ‌التحصیلی از دوره عمومی قصد ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر را دارید؟ ۲. اگر تمایل به ادامه تحصیل دارید کدام تخصص پزشکی را ترجیح می‌دهید؟ ۳. مهمترین انگیزه‌تان برای انتخاب رشته تخصصی چیست؟ ۴. آیا برای ادامه تحصیل دانشگاه‌های خارج از کشور را مد نظر دارید؟ ۵. آیا علاقه‌مندید بعد از فارغ‌التحصیلی در امور پژوهشی فعالیت کنید؟ ۶. آیا تمایل دارید در رشته‌های دکترای تخصصی (PhD) ادامه تحصیل دهید؟ کدام رشته؟ ۷. پس از فارغ‌التحصیلی قصد دارید به صورت خصوصی فعالیت کنید یا در نهادهای دولتی مشغول به کار شوید؟ ۸. درآمد ماهانه‌ای که برای خود پیش‌بینی کرده‌اید، چقدر است؟ خصوصیات فردی پاسخ‌دهندگان و پاسخ‌های آنان در نرم‌افزار آماری وارد گردید و به صورت فراوانی و درصد در جدول گزارش شد. تحلیل آماری بر اساس سطح معنی‌داری ۰/۰۵ و با استفاده از آزمون کای دو برای بررسی ارتباط دو متغیر کیفی و آزمون t برای بررسی اختلاف میانگین‌ها در دو گروه صورت گرفت.

یافته‌ها

در این بررسی، از میان ۲۵۶ دانشجوی گروه هدف، ۱۰۰ نفر (۳۹/۱٪) به پرسش‌نامه‌های ارائه شده پاسخ دادند. از این میان، ۶۴٪ مرد بودند. میانگین سن پاسخ‌دهندگان $22/6 \pm 2/4$ بود و اکثریت

آنها (۸۰٪) مجرد بودند. بیشتر پرسش‌شوندگان در مقطع تحصیلی کارورزی (۳۸٪) قرار داشتند (جدول ۱).

جدول ۱. خصوصیات فردی پاسخ‌دهندگان (n=100)

متغیر	نتیجه
سن، Mean \pm SD	$22/6 \pm 2/4$
جنسیت (مرد: زن)، n	۶۴: ۳۶
مقطع تحصیلی، n (%)	
کارورزی	۳۸ (۳۸)
کارآموزی	۲۶ (۲۶)
فیزیوپاتولوژی	۱۲ (۱۲)
علوم پایه	۲۴ (۲۴)

بیشتر پاسخ‌دهندگان (۹۴٪) اعلام کردند که پس از کسب مدرک عمومی، تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر را دارند. در میان رشته‌های تخصصی، قلب و عروق (۱۳٪) و پوست (۱۱٪) بیشترین محبوبیت را به خود اختصاص دادند (جدول ۲). ۱۰٪ از پاسخ‌دهندگان به ادامه تحصیل در دکترای تخصصی علاقه داشتند که ژنتیک و بیوشیمی (۲٪) بیشترین محبوبیت را به خود اختصاص دادند. اکثریت افراد (۵۲٪) پس از فارغ‌التحصیلی تمایل به کار در مطب خصوصی داشتند (جدول ۳). اکثریت پاسخ‌دهندگان (۷۰٪) پس از فارغ‌التحصیلی، درآمد ماهانه بین ۵ تا ۲۰ میلیون تومان را برای خود پیش‌بینی کردند.

تحلیل داده‌ها بر اساس مشخصات فردی و مقطع تحصیلی

میانگین سنی پاسخ‌دهندگانی که کار در محیط خصوصی را ترجیح می‌دادند بیشتر و افرادی که کار در دانشگاه را ترجیح می‌دادند کمتر بود (جدول ۴)، هر چند این تفاوت از لحاظ آماری معنی دار نبود ($P = 0/09$).

با در نظر گرفتن مقطع تحصیلی پاسخ‌دهندگان، مشخص شد بیشتر دانشجویانی که در مقاطع تحصیلی بالینی پزشکی (کارورزی و کارآموزی) قرار داشتند، کار در محیط خصوصی و اکثر افرادی که در مقطع تحصیلی غیر بالینی (فیزیوپاتولوژی و علوم پایه) قرار داشتند، کار در دانشگاه را ترجیح می‌دادند ($P = 0/04$). به علاوه تمایل به پژوهش پس از تحصیل در دانشجویان مقاطع تحصیلی غیر بالینی به طور معنی‌داری از مقاطع تحصیلی بالینی بالاتر بود ($P = 0/04$) (جدول ۵). در حالیکه در مقاطع غیر بالینی علاقه (۳۸/۹٪) مهمترین انگیزه انتخاب رشته تخصصی را تشکیل می‌داد، در مقاطع بالینی کسب درآمد بیشتر (۴۸/۴٪) مهمترین انگیزه بود. از سوی دیگر بین تمایل به ادامه تحصیل در خارج از کشور و مقطع تحصیلی ارتباط معنی‌داری وجود نداشت (جدول ۵). به علاوه بین مقطع تحصیلی و سطح درآمدی مورد انتظار و همچنین جنسیت و درآمد مورد انتظار ارتباط معنی‌داری وجود نداشت (به ترتیب، $P = 0/8$ ، $0/7$). بین جنسیت و رشته تخصصی مورد علاقه نیز ارتباطی وجود نداشت ($P = 0/2$).

بحث و نتیجه‌گیری

برای افزایش بازدهی آموزش پزشکی کشور، هدایت مؤثر در طول دوران تحصیل و فراهم آمدن بستر حرفه‌ای مناسب برای فعالیت

جدول ۲. تمایل دانشجویان پزشکی به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر از پزشکی عمومی*

تخصص					
رشته	n (%)	رشته	n (%)	رشته	n (%)
پاتولوژی	۱۰ (۱۰)	اعصاب	۴ (۴)	پزشکی هسته‌ای	۵ (۵)
قلب و عروق	۱۳ (۱۳)	پرتودرمانی	۲ (۲)	چشم‌پزشکی	۸ (۸)
ارتوپدی	۸ (۸)	اورولوژی	۱ (۱)	گوش، گلو و بینی	۵ (۵)
روانپزشکی	۶ (۶)	طب اورژانس	۲ (۲)	پوست	۱۱ (۱۱)
داخلی	۶ (۶)	پزشکی اجتماعی	۰ (۰)	پزشکی قانونی	۲ (۲)
بیهوشی	۲ (۲)	جراحی مغز و اعصاب	۴ (۴/۱)	رادیولوژی	۸ (۸)
جراحی عمومی	۱۰ (۱۰)	طب کار	۱ (۱)	عفونی-گرمسیری	۱ (۱)
زنان و زایمان	۱ (۱)	اطفال	۵ (۵/۱)		
دکترای تخصصی					
ایمونولوژی	۱ (۱)	میکروپزشکی	۱ (۱)	بیوشیمی	۲ (۲)
ژنتیک	۲ (۲)	آناتومی	۱ (۱)	سم‌شناسی	۱ (۱)
فیزیک پزشکی	۱ (۱)	فیزیولوژی	۱ (۱)		

* پرسش‌شوندگان می‌توانستند بیش از یک رشته را در پاسخ‌های خود ذکر کنند بنابراین جمع کل پاسخ‌ها بیش از ۱۰۰ شده است.

پاتولوژی و جراحی عمومی از محبوبیت بیشتری در میان دانشجویان پزشکی دانشگاه مشهد برخوردار هستند. در حالیکه در فارغ‌التحصیلان شناسایی علائق و اهداف دانشجویان پزشکی از اولویت‌هاست. در این مطالعه مشخص شد که اکثریت دانشجویان پزشکی تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع تخصصی دارند و کار در بخش خصوصی را به نهادهای دولتی ترجیح می‌دهند. به علاوه مشخص شد حدود یک سوم از آنان تمایل به ادامه تحصیل در خارج از کشور دارند. اکثریت قریب به اتفاق دانشجویان پزشکی در مطالعه حاضر، تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع تخصصی داشتند و در مجموع تمایل به کسب تخصص در مطالعه حاضر حدود ۱/۵ برابر کشور هلند بود (۹۴٪ در مقابل ۶۲٪).^۲ با این وجود، این یافته‌ها بر خلاف دانشجویان داروسازی دانشگاه مشهد است که تنها ۳۲٪ از آنها به کسب تخصص داروسازی علاقه داشتند.^۳ علل احتمالی این تفاوت، عدم تفاوت درآمد با کسب تخصص و فراهم نبودن زمینه کار تخصصی در رشته داروسازی می‌باشد. در مطالعه حاضر مشخص شد که رشته‌های قلب و عروق، پوست،

جدول ۳. اهداف شغلی دانشجویان پزشکی (n = ۱۰۰)

اشتغال پس از فارغ التحصیلی	n (%)
نهادهای دولتی	۳۴ (۳۴)
خصوصی	۵۲ (۵۲)
دانشگاه	۱۴ (۱۴)
سطح درآمدی مورد انتظار (ماهانه)	
> ۱ میلیون تومان	۱ (۱)
۱-۵ میلیون تومان	۱۲ (۱۲)
۵-۱۰ میلیون تومان	۳۶ (۳۶)
۱۰-۲۰ میلیون تومان	۳۴ (۳۴)
< ۲۰ میلیون تومان	۱۷ (۱۷)

جدول ۴. آنالیز ارتباط سن و مقطع تحصیلی با تمایل به کار در نهادهای دولتی یا خصوصی

سن ^۱ ، Mean ± SD	دولتی	دانشگاه	خصوصی	P Value
۲۲/۳ ± ۲/۵	۲۱/۶ ± ۲/۲	۲۳/۱ ± ۲/۴	۰/۰۹	
مقطع تحصیلی ^۲				
بالینی ^۱ ، n (%)	۶ (۹/۵)	۱۹ (۳۰/۱)	۳۹ (۶۰/۹)	۰/۰۴
غیربالینی ^۲ ، n (%)	۸ (۲۲/۲)	۱۵ (۴۱/۶)	۱۳ (۳۶/۱)	

* آزمون شده با One-way ANOVA
 ** آزمون شده با Chi square
^۱ پس از کارورزی
^۲ فیزیوپاتولوژی و علوم پایه

جدول ۵. بررسی ارتباط مقطع تحصیلی با تمایل به پژوهش پس از فراغت از تحصیل و انگیزه در انتخاب رشته تخصصی

P value	مقطع تحصیلی		متغیر
	غیر بالینی (n = ۳۶)	بالینی (n = ۶۴)	
۰/۰۴	تمایل به پژوهش		
	۳۰ (۸۱/۱)	۳۸ (۵۹/۴)	مثبت
	۷ (۱۸/۹)	۲۶ (۴۰/۶)	منفی
۰/۰۳	انگیزه در انتخاب رشته تخصصی		
	۹ (۲۵)	۳۱ (۴۸/۴)	درآمد بیشتر
	۱۴ (۳۸/۹)	۱۶ (۲۵)	علاقه
	۲ (۵/۶)	۷ (۱۰/۹)	مقبولیت اجتماعی
	۱ (۲/۸)	۶ (۹/۴)	آینده‌ی شغلی
	۳ (۸/۳)	۲ (۳/۱)	الگوبرداری
۰/۹	۷ (۱۹/۴)	۲ (۳/۱)	علاقه به پژوهش
	ادامه تحصیل در خارج از کشور		
	۱۱ (۳۰/۶)	۱۹ (۲۹/۷)	مثبت
	۲۵ (۶۹/۴)	۴۵ (۷۰/۳)	منفی

در حالیکه در مطالعه انجام شده در سوئد، علاقه‌مترین انگیزه برای انتخاب رشته بود.^۹ در مطالعه انجام شده در میان دانشجویان ژاپنی نیز علاقه، محیط شغلی و موقعیت اجتماعی رشته تخصصی در میان انگیزه‌های انتخاب رشته در اولویت قرار داشتند.^{۱۰}

در تحلیل داده‌های مطالعه حاضر مشخص شد که با ورود دانشجویان به مقاطع بالینی تمایل به انجام پژوهش، و کار در دانشگاه و محیط‌های دولتی به طور معنی‌داری کاهش می‌یابد. وجود موانع، کمبود امکانات و عدم تأمین منابع مالی از علل احتمالی این تغییر رویکرد دانشجویان پزشکی است. در مجموع، بررسی علاقه‌های تحصیلی و شغلی دانشجویان پزشکی در سایر نقاط کشور و با حجم نمونه بالاتر، و ایجاد بستر مناسب برای آینده شغلی این قشر از جامعه پزشکی ضروری به نظر می‌رسد.

مطالعه انجام شده در کشور آلمان توسط Kiolbassa و همکاران، محبوبیت رشته بیماری‌های داخلی، جراحی، زنان و زایمان، اطفال و بیهوشی از دیگر رشته‌های تخصصی بیشتر بود.^۸ در مطالعه انجام شده در سوئد نیز تمایل به رشته جراحی، پزشکی خانواده (Family medicine) و بیماری‌های داخلی بیش از سایر تخصص‌ها بود.^۹ بین جنسیت و رشته تخصصی مورد علاقه در مطالعه حاضر ارتباطی وجود نداشت که مشابه مطالعات انجام شده در سوئد و ژاپن بود.^{۹،۱۰}

در مطالعه حاضر انگیزه‌های مالی در مجموع بر سایر انگیزه‌ها نظیر علاقه، مقبولیت اجتماعی و آینده شغلی ارجحیت داشت. در مطالعه انجام شده در آلمان نیز انگیزه‌های مالی و آینده شغلی مهم‌ترین انگیزه‌ها را در انتخاب رشته تخصصی به خود اختصاص می‌دادند.^۸

لطفاً به این مقاله از ۱ تا ۲۰ امتیاز دهید.

کد این مقاله: ۶۴۰۳

شماره پیامک مجله: ۳۰۰۰۷۸۳۸

نحوه امتیازدهی: امتیاز-شماره مقاله

نمونه صحیح امتیازدهی (چنانچه امتیاز شما ۲۰ باشد): ۶۴۰۳-۲۰

References:

- Ministry of Science, Research and Technology. Guide for selection of academic field, 2013. Tehran: Ministry of Science, Research and Technology; 2013. (In Persian)
- Ministry of Health and Medical Education. Statistics of Medical Universities, Colleges and Medical Students of Iran; September 2013 [Internet]. (In Persian) 2013 [Cited 2013 Mar 7]. Available from: <http://www.behdasht.gov.ir/index.aspx?siteid=1&pageid=10970&nwview=98099>
- Iravani K, Amini M, Doostkam A. A survey of medical students' attitude toward medicine and its future in Jahrom Medical University (basic and clinical stages). Iran J Med Educ. 2002;7:21. (In Persian)
- Noori Hekmat S, Maleki MR, Baradaran Attarmoghadam HR, Dehnavieh R. Factors Influencing Genius Immigration from Iran University of Medical Sciences Students' Point of View. Strides in Development of Medical Education. 2010;6:181-4.
- Ministry of Health and Medical Education. Guide on residency-location for residency applicants of 40th Iranian medical
- Heiligers PJ. Gender differences in medical students' motives and career choice. BMC Med Educ. 2012;12:82.
- Heydari-Yazdi SA, Vahdati-Mashhadian N. Career and Educational Preferences among Iranian Pharmacy Students. J Mashhad Med Counc. 2013;17:85-7. (In Persian)
- Kiolbassa K, Miksch A, Hermann K, Loh A, Szecsenyi J, Joos S, et al. Becoming a general practitioner--which factors have most impact on career choice of medical students? BMC Fam Pract. 2011;12:25.
- Diderichsen S, Johansson EE, Verdonk P, Lagro-Janssen T, Hamberg K. Few gender differences in specialty preferences and motivational factors: a cross-sectional Swedish study on last-year medical students. BMC Med Educ. 2013;13:39.
- Saigal P, Takemura Y, Nishiue T, Fetters MD. Factors considered by medical students when formulating their specialty preferences in Japan: findings from a qualitative study. BMC Med Educ. 2007;7:31.